

Fyziologie

- věda o procesech, dějích probíhajících v živých organismech
(živé buňce, rostlině, živočichovi, člověku) => živočišná fyziologie
=> fyziologie člověka

F = věda o funkcích živého organismu

= analýza funkcí živého organismu

= věda, která se zabývá životními projevy a činností živých organismů

= věda, která studuje průběh jednotlivých životních dějů, hledá vzájemné souvislosti a příčiny proč děje probíhají

= dynamická věda popisující a vysvětlující činnost živého organismu

zkoumá závislost činnosti živých organismů na stavu vnějšího a vnitřního prostředí

zkoumá zákonitosti životních procesů, studuje vývoj funkcí v ontogenezi, jejich evoluci a kvalitativní zvláštnosti různých představitelů rostl. i živočišné říše. Objasňuje vzájemnou souvislost jednotlivých procesů v organismu a souvislosti mezi organismy a okolním prostředím

= věda, ve které jsou objektem zkoumání základní mechanizmy organismů

= syntéza fyzikálních a chemických metod v biologii

Vyniká funkční stránka organismu, rozbor jednotlivých procesů, ale i syntéza do celku.

Podle objektu zkoumání: f. rostlin, f. živočichů - hmyzu x obratlovců (i nižší kategorie), f. člověka (humání, lékařská fyziologie), f. bakterií - moderní progresivní oblast, buněčná fyziologie, f. jednotlivých skupin

F. živočichů – **obecná** (celkový obraz fyziol. živočichů)

- **srovnávací** (studium funkce z hlediska fylogeneze)

- **speciální** (jeden fyziologický jev)

Normální x patologická fyziol., teoretická x praktická fyziol.

Praktický význam - humání, veterinární medicína, psychologie

Překrývání vědních oborů: evoluční f., fyziologická embryologie, ekologická fyziologie, paleofyziologie

Hlavní metoda fyziologie - **p o k u s** => všechny poznatky fyziol.

Počátek fyziologických výzkumů - 2. pol. 18. stol.

Jiří (Georgius) Procházka (1749-1820), Jan Evangelista Purkyně (1787-1869), (Wroclav), Edward Babák (1873-1926), Praha, po I. sv. v. Brno

Žáci: Tomáš Vacek (1899-1942), prof. Laufberger (1890-1986), Prof. Janda (1900-1979), Prof. Janda (-1996) - brněnská škola

LÁTKOVÉ SLOŽENÍ ORGANISMŮ

Prvky

v jednoduché formě, jednoduchých, ale i složitých sloučeninách.

Biogenní prvky - tj. prvky obsažené v živé hmotě - asi 60

A.1. Prvky ve větších množstvích:

O - 65 %, C - 21 %, H - 10 %, N - 3 %, Ca - 2%, P - 1 %

2. P. v malých množstvích: Cl, F, S, K, Na, Mg, (Al)

3. P. v nepatrných množstvích: Fe, Cu, I, Si, Mn, Zn, Br

(B, Sr, Ti, Ba, F, Rb, Se, Mo, Hg, Ra)

4. P. ve stopách: As, Li, Pb, Sn, Co, Ni

B. Makroelementy (10^{-1} - 10^{-2}) (po Fe)

Mikroelementy (10^{-3} - 10^{-5}) (po I)

Ultramikroelementy ($<10^{-5}$) (Hg, Ra a další)

C. I. Invariabilní (ve všech živých organismech)

a) makrobiogenní (1-60%) O, C, H, N, Ca, P

b) oligobiogenní (0,05-1%) Mg, S, Cl, Na, K, Fe

c) mikrobiogenní ($<0,05\%$) Cu, Co, Zn, Mn, F, I, Mo

II. Variabilní (jen u některých skupin)

a) mikroprvky Br, Si, B

b) stopové prvky Li, As

D. Stálé prvky prvotní (1-60%) O, C, H, P (nepostradatelné)

" " druhotné K, Na, Mg, Ca, Fe, S, Cl "

" mikrosložky ($<0,05\%$) Cu, Mn, B, Si, F, I (ve všech form.)

Nestálé prvky druhotné (jen u některých, i více) Zn, Ti, V, Br

" mikrosložky (jen u některých) Li, Rb, Cs, Ag, Be, Sr, Ba,

Cd,Al,Ge,Sn,Pb,As,Cr,Mo,Co,Ni

Kontaminující He,Ar,Hg,Tl,Bi,Se,Au

Funkce:

OCHN- nepostradatelné

O oxidace, C řetězení, H energetické hospodaření, N složka bílkovin

Ca - regulátor enzymatické aktivity, metabolismus kostí

P - přenašeč energie, metabolismus cukrů

Cl – chloridy v tekutinách

F - zpevňující opornou soustavu

S - bílkoviny

K - vnitrobuněčná tekutina

Na - mimobuněčná tekutina

Mg - nervosvalová dráždivost

Fe - oxidační děje – dýchací barvivo

Cu - enzymy, dýchací barvivo

I - jodované tyroziny pro metabolismus

Br - inhibitor nervových procesů

Mn - aktivátor anzymů

Zn - inhibitor nukleotidáz

Co - krvetvorba, B₁₂

Voda

Základní substrát v živé hmotě. Největší část těla organismů.

- a) Fylogenetickým vývojem se obsah vody snižuje
- b) Aktivní tkáně s větším obsahem vody
- c) Ontogenetickým vývojem se obsah vody snižuje

Funkce vody:

1. Rozpouštědlo, ionizace solí, zásad, kyselin, osmotické jevy
2. Disperzní fáze pro koloidy (bílkoviny, glykogén)
3. Reakce prostředí (koncentrace H^+ a OH^- iontů)
4. Termoregulace živočichů

Přísun vody x ztráty vody

Anorganické soli

a) rozpustné

b) nerozpustné

Organické látky

Cukry – sacharidy

Přírozené organické látky, většinou rostlinného původu. Odvozeny z polyalkoholů dehydrogenací jedné alkoholické (hydroxylové - OH) skupiny v karboxylovou (=O). Chemické vlastnosti. Triózy až heptózy, aminocukry. Monosacharidy, disacharidy, polysacharidy. Pohotovostní zdroj energie, málo stavební látky. Příklady živočišných cukrů: glukóza, galaktóza (laktóza), glukózamin (► chitin), glykogen, heparin.

Tuky - lipidy

obecně jsou estery vyšších karboxylových kyselin (tuky, vosky, a složené lipidy jako fosfolipidy, lecitiny, kefaliny, sulfamidy, steroly, glykolipidy, lipoproteidy aj. **Tuky** jsou estery vyšších mastných

kyselin (MK) a glycerolu. Nerozpustné ve vodě, nezbytná součást výživy živočichů, dlouhodobý a zásobní zdroj energie.

Bílkoviny – proteiny

jsou peptidy z více než 100 aminokyselinových zbytků aminokyselin, Jejich vazba (peptidická v.) je spojení aminoskupiny (NH_2) a karboxylové skupiny (COOH) tj. ($-\text{NH}-\text{COO}-$). Řetězením ztrácí tyto funkční skupiny význam a uplatňují se postranní řetězce s různými funkčními skupinami. Funkce bílkovin: strukturální a stavební, energetická, mechanicko-chemická, informační a regulační, obranná.